

MAHALLANI RIVOJLANTIRISH – JAMIYAT TARAQQIYOTINING MUHIM OMILI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19188947>

Sobirova Umida

*Farg'ona viloyati pedagogik mahorat markazi
Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi*

Annotatsiya

Mazkur maqolada mahallani rivojlantirish masalasi jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida tahlil etiladi. Unda mahalla institutining tarixiy ildizlari, ijtimoiy hayotdagi o'rni va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish tizimidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, mahallaning ijtimoiy himoya, yoshlar tarbiyasi, xotin-qizlar faolligini oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish hamda hududlarda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli ochib berilgan.

Kalit so'zlar: *Mahalla, globallasuv, Innovatsion, Nazariya, kredit, subsidiya*

Аннотация

В данной статье анализируется вопрос развития махалл как важного фактора развития общества. В ней освещаются исторические корни института махаллы, его роль в общественной жизни и значение в системе самоуправления граждан. Также раскрывается роль махаллы в социальной защите, образовании молодежи, повышении активности женщин, развитии предпринимательства и обеспечении социальной стабильности в регионах.

Ключевые слова: *Соседство, глобализация, инновации, теория, кредит, субсидия*

Abstract

This article analyzes the issue of mahalla development as an important factor in the development of society. It highlights the historical roots of the mahalla institution, its role in social life, and its importance in the system of self-government of citizens. It also reveals the role of the mahalla in social protection, youth education, increasing women's activity, developing entrepreneurship, and ensuring social stability in the regions.

Keywords: *Neighborhood, globalization, Innovation, Theory, credit, subsidy*

Mahalla o'zbek xalqining ko'p asrlik qadriyatlarini, an'analari va ijtimoiy munosabatlarini o'zida mujassam etgan noyob institutdir. U nafaqat hududiy birlik, balki aholini birlashtiruvchi, ijtimoiy muammolarni hal etuvchi va ma'naviy muhitni shakllantiruvchi maskandir. So'nggi yillarda O'zbekistonda mahalla tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Kuchli mahalla – kuchli jamiyat" tamoyili muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mahallani rivojlantirish jamiyat barqarorligi, ijtimoiy adolat va iqtisodiy o'sishning muhim shartidir. Chunki har bir islohot, avvalo, mahalla darajasida o'z aksini topadi. Bugungi globallasuv va shiddat bilan o'zgarayotgan davrda jamiyat taraqqiyoti bevosita quyidagi bo'g'in – mahalladan boshlanadi. O'zbekiston tajribasida mahalla nafaqat hududiy birlik, balki ijtimoiy, ma'naviy va tarbiyaviy maskan sifatida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash vazirligi faoliyati mahallaning jamiyat hayotidagi rolini yanada mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mahallani rivojlantirish jarayonida

Ta'lim jarayonida integrativ yondashuv: nazariya va amaliyotasosida hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish

nazariy bilimlar va amaliy faoliyatning uyg'unligi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki nazariyasiz amaliyot samarasiz, amaliyotsiz nazariya esa hayotdan uzilgan bo'ladi. Ushbu maqolada mahallani rivojlantirish va jamiyatni yuksaltirishda nazariya hamda amaliyot integratsiyasining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Mahalla – jamiyatning tayanch bo'g'ini Mahalla azaldan o'zbek xalqining ijtimoiy hayotida muhim institut bo'lib kelgan. U o'zaro yordam, hamjihatlik, mehr-oqibat va birdamlik tamoyillariga asoslangan. Mustaqillik yillarida mahalla davlat va jamiyat boshqaruvida faol subyektg'a aylandi. Mahalla quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi:

Aholini ijtimoiy himoya qilish

Yoshlar tarbiyasi va bandligini ta'minlash

Oilaviy nizolarni hal etish

Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash

Fuqarolar o'rtasida hamjihatlikni mustahkamlash

Mazkur vazifalarni samarali bajarish uchun chuqur nazariy asos va puxta amaliy mexanizm zarur. Nazariya – bu ijtimoiy jarayonlarni tushuntiruvchi ilmiy qarashlar, konsepsiyalar va tamoyillar tizimidir. Amaliyot esa ushbu nazariy bilimlarning real hayotda qo'llanilishidir. Ularning integratsiyasi quyidagilarni anglatadi:

Ilmiy tadqiqotlar asosida qarorlar qabul qilish

Mahalla faoliyatini tahlil qilish va monitoring yuritish

Innovatsion yondashuvlarni joriy etish

Tajriba va ilmiy xulosalarni uyg'unlashtirish

Masalan, sotsiologik tadqiqotlar orqali mahalladagi muammolar aniqlanadi, psixologik va pedagogik nazariyalar asosida yoshlar bilan ishlash mexanizmlari ishlab chiqiladi, iqtisodiy tahlillar asosida esa tadbirkorlikni rivojlantirish strategiyalari belgilanadi. Mahalla faoliyatini samarali tashkil etishda ilmiy asoslangan yondashuv muhim o'rin tutadi. Bu quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Ijtimoiy muammolarni aniqlash va tahlil qilish

Nazariy bilimlar asosida jinoyatchilik, ishsizlik, migratsiya, oilaviy ajrimlar kabi muammolar tizimli o'rganiladi. Statistik ma'lumotlar va so'rovnomalar asosida aniq xulosalar chiqariladi.

2. Yoshlar bilan ishlash

Pedagogika va psixologiya nazariyalari yoshlarning qiziqishi, ehtiyoji va muammolarini tushunishga yordam beradi. Amaliyotda esa to'garaklar, treninglar, kasb-hunar kurslari tashkil etiladi.

3. Iqtisodiy rivojlanish

Mahallada kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun iqtisodiy nazariyalar asosida reja tuziladi. Amaliyotda esa imtiyozli kreditlar, subsidiya va grantlar ajratiladi. Nazariya faqat amaliy tajriba orqali takomillashadi. Mahallalarda amalga oshirilgan loyihalar, ijtimoiy tajribalar va innovatsion tashabbuslar ilmiy xulosalar chiqarish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Demak, amaliyot nazariyani rivojlantiradi, nazariya esa amaliyotni takomillashtiradi. Nazariya va amaliyot uyg'unligi quyidagi ijobiy natijalarga olib keladi:

Qarorlarning samaradorligi oshadi

Resurslardan oqilona foydalaniladi

Ijtimoiy adolat va shaffoflik ta'minlanadi

Fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtiroki kuchayadi

Mahallada ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi

Natijada jamiyatning umumiy rivojlanish darajasi yuksaladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda mahalla tizimini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mahallalarda hokim yordamchilari, yoshlar yetakchilari va xotin-qizlar faollari faoliyat yuritmoqda. Bu esa nazariy jihatdan ishlab chiqilgan boshqaruv modelining amaliy ifodasidir. Raqamlashtirish jarayonlari ham nazariya va amaliyot integratsiyasining yorqin ko'rinishidir. Elektron reyestrlar, ma'lumotlar bazasi va onlayn monitoring tizimlari mahalla boshqaruvining samaradorligini oshirmoqda.

Shunga qaramay, quyidagi muammolar mavjud:

Nazariy bilimlarning amaliyotga yetarli darajada joriy etilmasligi

Kadrlar malakasining pastligi

Tahliliy yondashuvning sustligi

Mahalla faollari uchun ilmiy-metodik qo'llanmalar yetishmasligi

Ularni bartaraf etish uchun:

Mahalla xodimlari malakasini oshirish kurslarini tashkil etish

Ilmiy tadqiqot muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirish

Tajriba almashish seminarlarini o'tkazish

Monitoring va baholash tizimini takomillashtirish zarur

Mahallani rivojlantirish va jamiyatni yuksaltirish jarayonida nazariya va amaliyot integratsiyasi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Nazariy bilimlar asosida puxta reja ishlab chiqilib, amaliyotda izchil qo'llanilgandagina barqaror natijalarga erishish mumkin. Mahalla – jamiyatning yuragi. Uning har tomonlama rivojlanishi mamlakat taraqqiyotining mustahkam poydevoridir. Nazariya va amaliyot uyg'unligi esa ushbu taraqqiyotning eng muhim omillaridan biridir. Shunday ekan, ilmiy yondashuvga tayangan holda amaliy faoliyatni kuchaytirish, tajribani umumlashtirish va tizimli islohotlarni davom ettirish jamiyatimiz ravnaqi uchun muhim vazifa bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni (yangi tahrirda).
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. Mahalla institutiga oid qabul qilingan qonun va qarorlar to'plami. – Toshkent, turli yillar.
4. O'zbekiston Respublikasi Mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash vazirligi materiallari va metodik qo'llanmalari. – Toshkent, 2020–2023.
5. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
6. Abduraimov H. Mahalla – fuqarolik jamiyati asosi. – Toshkent: Akademnashr, 2018.
7. Qodirov A. Fuqarolik jamiyati nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Tafakkur, 2019.